

tionem, et beneficia mortis eius omnibus, pro quibus offerretur, impetranda. Atque hanc non privatam particularis Ecclesiae vel Doctoris, sed publicam universalem Ecclesiae doctrinam atque praxin fuisse, quam illa ab Apostolis, Apostoli ab ipso Christo edocti acceperunt, diserte docet Irenaeus, atque ante ipsum Iustinus Martyr, cuius ut et s. Ignatii, Tertulliani, Cypriani aliorumque verba describere non est necesse. Unius solum Clementis Romani verba certissime genuina ex eius ad Corinthios epistola adducere placet (sequuntur citationes ex Clem. 1. epist. ad Corint. n. 40. 44.). Atqui cum huius epistolae auctor ille ipse Clemens fuisse videatur, cuius nomen in libro vitae scriptum Phil. IV. 3. scripsit Paulus, cumque is duobus vel tribus post Petri et Pauli Apostolorum martyrium, et viginti ante s. Ioannis obitum annis scripserit, vix ullus dubitandi locus relictus est, ab ipsis ss. Apostolis hanc de sacrificio Eucharistiae doctrinam promanasse, ac proinde omnino tenendam esse, licet nullum pro ea dictum ex ipsis Prophetarum vel Apostolorum scriptis adduci posset. . . . Iosephi Medi sententiae toto corde subscribo atque opto, ut postquam multi pii doctique ex parte Protestantium viri hunc Lutheri et Calvinii errorem, ac veram apostolicae Ecclesiae doctrinam bene agnoverunt, huius quoque sanctissimas formulas liturgicas, quibus dictum sacrificium Deo offertur, ab illis male e suis coetibus proscripserunt in usum revocent, et hunc summum Divinae Maiestati honorem debite reddant. Haec Grabii Protestantis verba, quae non solum in hac re impiam Reformationum haeresim detegunt; sed haec ipsa essentialis cultus christiani destructio evidenter simul convincit, nec illos sacrilegos homines potuisse esse emendatores sacrorum, nec communionem ex his originibus ortas posse esse Ecclesiam Christi, quantumvis hanc particularem impietatem suorum fundatorum postliminio reicere in animum inducerent. Verum haec generalior disputatio non huius est loci. Prolixa testimonia ad theses probationem cum accuratiori indicatione locorum unde petuntur, habes passim apud theologos et liturgiarum collectores, nobis in re eliquatissima compendio uti licet. Consuli possunt Bellarminus de

Veritas sacrificii Eucharistiae demonstrata esse perpetua et universali traditione.

THESIS IX. Consensus totius nominis christiani inde ab aetate apostolica theocraticae et practicae se manifestans, ex liturgiis, orientalibus et occidentalibus Patrumque scriptis comprobatus, certos nos reddit instituisse salvatorem qui ad merendam redemptionem sacrificio cruento semel est oblati, ut ipse idem sacrificio incruento, vero tamen et proprio ad applicandum redemptionis meritum perpetuo offerretur in Eucharistiae celebratione.

Quod dicimus in thesi, tam est constans, ut Grabius Lutheranae primum deinde Anglicanae sectae homo rei evidenter convictus ingenuè agnoverit traditionem apostolicam dogmatis catholici ac fassus sit Lutheri et Calvinii errorem, et Deum bonum, errorem quantum! Scilicet emendatores sacrorum, sicut appellabantur, ipsam substantiam cultus christiani a Christo Deo instituti perverterunt et penitus sustulerunt. Verba Grabii in annotatione ad s. Irenaei l. IV. c. 32. haec sunt. Certum est, Irenaeum ac omnes quorum scripta habemus, Patres Apostolis sive coevos sive proxime succedentes s. Eucharistiam pro novae legis sacrificio habuisse, et panem atque vinum tamquam sacra munera in altari Deo Patri obtulisse, ante consecrationem quidem velut primitias creaturarum in recognitionem supremi eius super universa dominii (hoc falsum nisi quatenus panis et vinum est terminus a quo), post consecrationem vero et mysticum (substantiale tamen ac reale) corpus et sanguinem Christi ad repraesentandam cruentam personalem (debet dicere: in propria specie, et statu connaturali) eius corporis ac sanguinis in cruce obla-

tionem, et beneficia mortis eius omnibus, pro quibus offerretur, impetranda. Atque hanc non privatam particularis Ecclesiae vel Doctoris, sed publicam universalem Ecclesiae doctrinam atque praxin fuisse, quam illa ab Apostolis, Apostoli ab ipso Christo edocti acceperunt, diserte docet Irenaeus, atque ante ipsum Iustinus Martyr, cuius ut et s. Ignatii, Tertulliani, Cypriani aliorumque verba describere non est necesse. Unius solum Clementis Romani verba certissime genuina ex eius ad Corinthios epistola adducere placet (sequuntur citationes ex Clem. 1. epist. ad Corint. n. 40. 44.). Atqui cum huius epistolae auctor ille ipse Clemens fuisse videatur, cuius nomen in libro vitae scriptum Phil. IV. 3. scripsit Paulus, cumque is duobus vel tribus post Petri et Pauli Apostolorum martyrium, et viginti ante s. Ioannis obitum annis scripserit, vix ullus dubitandi locus relictus est, ab ipsis ss. Apostolis hanc de sacrificio Eucharistiae doctrinam promanasse, ac proinde omnino tenendam esse, licet nullum pro ea dictum ex ipsis Prophetarum vel Apostolorum scriptis adduci posset. . . . Iosephi Medi sententiae toto corde subscribo atque opto, ut postquam multi pii doctique ex parte Protestantium viri hunc Lutheri et Calvinii errorem, ac veram apostolicae Ecclesiae doctrinam bene agnoverunt, huius quoque sanctissimas formulas liturgicas, quibus dictum sacrificium Deo offertur, ab illis male e suis coetibus proscripserunt in usum revocent, et hunc summum Divinae Maiestati honorem debite reddant. Haec Grabii Protestantis verba, quae non solum in hac re impiam Reformationum haeresim detegunt; sed haec ipsa essentialis cultus christiani destructio evidenter simul convincit, nec illos sacrilegos homines potuisse esse emendatores sacrorum, nec communionem ex his originibus ortas posse esse Ecclesiam Christi, quantumvis hanc particularem impietatem suorum fundatorum postliminio reicere in animum inducerent. Verum haec generalior disputatio non huius est loci.

Prolixa testimonia ad theses probationem cum accuratiori indicatione locorum unde petuntur, habes passim apud theologos et liturgiarum collectores, nobis in re eliquatissima compendio uti licet. Consuli possunt Bellarminus de

Euch. lib. V. et VI; Maldonatus de Euch. P. III. p. 226. sqq.; Petavius de Incarnat. l. XII. cap. 12-14; Drouin de Re Sacrament. l. V. q. 4. cap. 2; Scheffmacher in epistolis ad Protest. T. II. epist. I; Muratorius in dissertatione de reb. liturg. cc. 16-18. (prae fixa T. I. Liturgiae Romanae); Assemainus in Cod. Liturg. T. IV. dissert. praevia p. 25. sqq.

I. Liturgiae antiquae apud diversas nationes orientis et occidentis, apud diversas sectas a catholica Ecclesia pridem avulsas, linguis diversis exaratae ab Indis usque ad Hispanias, ab Aethiopia usque ad Moscovitas inde a primis susceptae fidei temporibus in quotidiano publico et solempni usu, licet in multis inter se discrepent, in hoc tamen omnes velut in re praecipua et substantia totius religiosi cultus evidenter conspirant, quod tam sacris ceremoniis quam verbis clarissimis sistunt celebrationem Eucharistiae ut verum et proprium sacrificium Agni immaculati Christi Iesu. Nulla enim est inter omnes, quae in Canone (Actione, ἀναφορά) et in aliis orationibus sacrificium non aequè clare exhibeat ac Canon liturgiae romanae, quem Novatores saeculi XVI. reiecerunt ideo, « quia in eo omnia fere sonant ac olent oblationes » (Lutherus apud Bellarmin. l. V. c. 5.). Vide Conc. Trid. sess. XXII. cap. 4. can. 6.

Formulae ubivis obviae in diversis liturgiis sunt: 1° locutiones generales, quae praesertim spectatae in suo solempni et universali usu etiam per se solae sufficerent: « offerimus, immolamus, deferimus immolandas hostias, sacrificium, holocaustum, sacrificium perenne, sacrificium incruentum, sacrificium sanctum, divinum, coeleste, tremendum et incruentum, rationabile (1) et incruentum λυτρίον. »

(1) Haec designatio « rationabile sacrificium » frequentissima in liturgiis orientis et occidentis sine dubio quoad verbum materiale desumpta est ex Rom. XII. 1. Quomodocumque apud Paulum explicetur, certe in liturgiis non ad modum offerendi et ad opus operantis refertur, sed designat ipsam victimam rationalem. I. e. Christum Agnum vivum in oppositione ad sacrificia irrationalium animalium in veteri testamento. Patet id ex aliis epithetis coniunctis. Sic Iacobus Edessenus in Exposit. Lit. apud Asseman. Bibl. Or. T. I. p. 479. sq. appellat « sacrificium rationabile, tremendum et incruentum. »

2°. Declaratur sacrificium perenne et singulare ita, ut victimam sit semper eadem, idem semper Agnus immaculatus. Dicitur: « sacrificium singulare, quod Maiestati tuae semper redditur et debetur; » « spiritualis hostia, quae ineffabili mysterio immolatur semper et eadem semper offertur; » « Agnus Dei, qui se pro nobis offerendo non desinit; » « qui numquam moritur immolatus, sed semper vivit occisus; » « Agnus vivens; » « sacrificium vivum altaribus impositum; » et contra spectato formali statu victimae: « Agnum occisum super altare videmus; » nam « gladius est rationalis et incorporeus in hoc sacrificio, quod tibi offerimus. »

3°. Christus simul sacerdos et victima et suspiciens sacrificium laudatur ipse huius sacrificii institutor. « Qui formam perennis sacrificii instituens se tibi primum obtulit et prius docuit offerri; » in nocte coenae « Iesus Christus sacrificandi ritum instituit, dum panem et vinum in sacramentum sui corporis et sanguinis transformavit; » « dediisti nobis Filium tuum unigenitum, debitorem et debitum, hostiam et unctum, Agnum et panem coelestem, summum sacerdotem et sacrificium, quia ipse semper inconsumptibiliter distribuitur inter nos. »

4°. Ubique hoc sacrificium tamquam implementum (πλήρωμα) confertur cum sacrificiis typicis veteris testamenti. « Altaribus tuis non ignis alienus nec irrationabilium cruor effunditur animalium, sed Spiritus Sancti operante virtute sacrificium iam nostrum corpus et sanguis est ipsius sacerdotis Christi Domini Nostri; » « tuae laudis hostiam iugiter immolamus, cuius figuram Abel iustus instituit, agnus quoque legalis ostendit, celebravit Abraham, Melchisedech sacerdos exhibuit, sed verus Agnus et aeternus pontifex Christus implevit. »

5°. Angeli ministrant praesenti sacrificio. « Virtutes coelorum stant nobiscum in sanctuario et ministerium exhibent corpori Filii Dei, qui immolatus est coram nobis; » « Dominus dominantium progreditur, ut mactetur et detur in cibum fidelibus, eum autem praecedunt chori Angelorum. »

6°. Hoc ipso immolatur victima, quod (per transubstan-

tiationem) fit praesens corpus et sanguis in statu cibi ac potus; sollicite tamen a sumptione et participatione victimae ipsa sacrificatio semper distinguitur. « Fili Dei, qui immolatus Patri pro reconciliatione panis vitae distribueris inter nos; » « tribue quaesumus, ut eum praesentibus immolemus sacrificiis et sumamus; » « in ipsius Agni immaculati agnitione gloriantes, qui se ipsum pro nobis obtulit immolandum, ut corpore eius et sanguine ad aeternam vitam sacrificiis coelestibus pascamur. »

7. Exprimatur professio veritatis sacrificii luculentissime in iisdem liturgiis, ubi describitur tamquam sacrificium propitiatoris pro universa Ecclesia, pro vivis et pro defunctis, cum relatione quidem ad sacrificium crucis sed tamen ita, ut propitiatorium dicatur praesens sacrificium a sacerdote oblatum (qua de re infra specialius nobis agendum erit). Rogatur Deus per oblationem hanc sanctam et sacrificium propitiatorium, quod Deo Patri oblatum, sacrificatum et perfectum est per illapsam Spiritus Sancti, « offeram tibi sacrificium hoc rationabile, inermatum, in remissionem peccatorum meorum, veniam delictorum populi tui, requiem et refrigerium patrum nostrorum, qui obdormierunt; » « mirandae dispositionis effectus, quod de substantiae genere peccatricis immaculata hostia gigneretur, cuius pro eiusdem naturae reatu possis immolatione placari; » « suscipe Domine sacrificium, cuius te voluisti dignanter immolatione placari; » « suscipe hoc sacrificium ex manibus meis (sacerdotis), ut mihi placatus sis; » « sacrificii praesentis oblatio mea expurget facinora, per quod totius mundi voluisti relaxari peccata; » « qui nos tunc reparasti per crucem, per ipsum immaculatum panem et sanguinem iterum lapsos repara; » « nullum unquam ex his, pro quibus holocausta franguntur, muneris sui exterum esse patiat; » « propitius esto Domine animabus defunctorum, pro quibus offerimus hoc sanctum sacrificium. »

II. Sicut « legem credendi lex statuit supplicandi » (cf. supra p. 119.), ita vicissim lex credendi disponit ac dirigit formam supplicandi. Liturgiarum igitur tantus consensus in orbe universo est splendidissima expressio fidei universalis in veritatem divinitus traditam sacrificii eucharistici;

eoque ipso illa unanimis forma precandi est simul pro singulis et universis lex credendi. Fieri ergo non potuit, quin fidei custodes et doctores in suo munere docendi constanter tradiderint idem dogma, quod solemniter quotidie coram universa Ecclesia in liturgiis profitebantur.

1. Itaque celebratio Eucharistiae a Patribus omnium Ecclesiarum, et omnium aetatum inde a Clemente Romano, Iustino, Irenaeo, Tertulliano, Cypriano nomine sacrificii immolationis, oblationis constanter designatur et iis inter adiunctis, ut hanc appellationem, tamquam nomen proprium a fidelibus habitam fuisse demonstretur. Reperitur enim in primis haec celebrationis eucharistiae appellatio simpliciter et sine addito, quando Patribus de re alia agentibus mentio incidit Eucharistiae, ubi nomine notissimos et omnibus familiari designanda erat. Ita in Concilio Nicaeno I. can. 18; in epistola Iulii Pontificis ad Eusebianos n. 12; apud Tertullianum, Optatum, Siricium, Innocentium I. quos vident penes Petavium I. c. Praeterea epitheta quae solent addere, sacrificium sensu proprio intelligi debere convincunt; dicunt enim « plenum et verum sacrificium » Cyprianus, « summum et verissimum sacrificium » Augustinus, « sacrificium Deo plenum » Eusebius, « sacrificium tremendum » Cyrillus Hierosolymit., Chrysostomus, et alii. (Vide Bellarmin. l. V. c. 15. §. 4. « Quinto Patres »).

2. Tradunt, hoc sacrificium in universa Ecclesia quotidie Deo offerri. « Ecclesiae oblatio quam Dominus docuit offerri in universo mundo, purum sacrificium reputatum est apud Deum » Iren. l. IV. c. 18; « sanctum, vivificum et inermatum sacrificium (θυσία) per Ecclesias celebramus (τελοῦμεν), non simplicis hominis corpus esse credentes, quod propositum est » Cyrillus Alexand. explicat. anathem. XI. sa. T. VI. p. 156; « sacerdotes sacrificia Deo quotidie celebrant » Cyprianus ep. 54. ad Cornelium. Vide Hieronymum, Fulgentium etc. ll. cc.

3. Docent frequenter, sacrificium perenne novi testamenti successisse sacrificiis typicis veteris legis. « Sacrificium similiae typus erat panis Eucharistiae, quem Dominus tradidit facere (ὁν παρέδωκε ποιῆν). De sacrificiis autem vobis (Iudaeis) quondam oblati dicit Deus per Malachiam: »

non est mihi voluntas etc.; de sacrificiis autem panis Eucharistiae et calicis Eucharistiae a nobis gentibus in omni loco ei oblati praedixit tunc, nomen eius a nobis glorificari. Iustinus dialog. cum Tryph. nn. 41, 111, 117. « Tanto magis impius est, qui audet impurus offerre in sacrificium corpus Domini, qui dedit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo, quanto unigeniti Filii corpus arietibus et tauris antecellit. » Basiliius de Baptism. l. II. q. 2. « Mensam sacerdos ipse mediator novi testamenti exhibet secundum ordinem Melchisedech de corpore et sanguine suo; id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificiis veteris testamenti, quae immolabantur in umbra futuri. . . . quia pro illis omnibus sacrificiis et oblationibus corpus eius offertur et participantibus ministratur. » Aug. de Civ. Dei l. XVII. 20; cf. l. X. 20. *Declarant, eo ipso Christum in ultima coena se ipsum obtulisse in sacrificium, quod se constituit in statu cibi et potus, atque ita se secundum ipsam humanitatem exinanivit.* Gregor. Nyss. de resurrect. T. II. p. 821; Dionys. Alex. (vel alius vetustus Doctor) contr. Samosat. q. 7. ed. De Magistris p. 254; Cyrillus Alex. (vel alius) de mystic. coena T. V. P. II. p. 374. de quibus alibi dicemus. *Christus ipse est, qui per suos ministros in altaribus se offert in sacrificium, et ipse est victima una numero tam in cruce quam in omnibus altaribus.* Sequimur Christum, ut possumus, sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium, etsi infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio; quia etsi nunc Christus non videatur (oculis corporis) offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur, imo ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium quod offertur. » Ambros. in Ps. XXXVIII. n. 23. « Eundem semper offerimus, hoc est non nunc ovem aliam oras aliam sed eandem semper, itaque unum est sacrificium. Eo quod multis in locis offertur, multae sunt Christi? Nequaquam, sed unus ubique Christus. Quomodo ergo qui multis in locis offertur, unum est corpus non multa corpora, ita etiam unum est sacrificium »

6°. Distinguunt hoc verum et proprium sacrificium quod

a solis sacerdotibus potest offerri, a sacrificiis improprie dictis, a sacrificio interno et sacrificio sui ipsius. « Sciens ego, neminem dignum esse magno Deo et sacrificio (et sacerdote, qui non prius se ipsum obtulerit Deo hostiam viventem. Deoque sacrificium laudis immolaverit et spiritum contritum, quod solum sacrificium omnium largitor postulat a nobis (ex nostro opere operantis offerendum, et ut finem proximum sacrificii externi, et omnibus necessarium necessitate medii absoluta); quomodo possem audere offerre ei sacrificium externum, magnorum mysteriorum antitypum, aut quomodo sacerdotis habitum et nomen subirem? » Gregor. Nazianz. or. II. (al. I.) n. 95. « In novo testamento habent exors sacerdotium ad offerendum sacrificium incruentum, quibus hoc offerre fas est; unusquisque autem proprii corporis sacerdos ordinatus. » Isidorus Pelus. l. III. ep. 75. Similis oppositio occurrit apud Cyprianum, Eusebium aliosque.

Pariter distinguunt ab oblatione sacrificia orationes et alios ritus conjunctos cum oblatione corporis et sanguinis Christi. « Postquam perfectum est spirituale sacrificium (πνευματικὴ θυσία cf. supra p. 163), incruentus cultus (ἀναιμακτος λατρεία), super illam hostiam propitiationis obsecramus Deum pro communi Ecclesiae pace, et universim pro cunctis auxilio indigentibus precamur nos omnes, et hanc victimam offerimus. » Cyrill. Hieros. cat. myst. V. n. 8. Eusebius, Gregorius Nazianzenus etc. Advertendum tamen est, aliquando nomine precum vel orationis venire totam sacram liturgiam adeoque ipsam sacrificiationem, ut apud Ignat. ad Smyrn. n. 7. (1), Justin. dialog. n. 117., Tertullian. de orat. c. 14. Ita etiam nomen ipsum εὐχαριστία et εὐχαριστεῖν aliquando significat consecrationem et sacrificiationem (cf. supra p. 87).

Ulterius distinguunt constanter etiam Patres, sicut in liturgiis vidimus, sacrificiationem et sacrificium iam oblatum a participatione victimae (Conc. Nicaenum, Gregor.

(1) Quod in praesenti lectione apud Ignatium dicitur: εὐχαριστίας και προσευχῆς ἀπεχόνται, a Theodoro (dial. 3. T. IV. p. 231. ed. Schulze) citatur ita: εὐχαριστίας και προσφορας οὐκ ἀποδεχόνται.

Nyssenus, Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus), quod contra eos etiam notandum, qui actionem sacrificam constituunt in communione sacerdotis.

Postremo distinguunt sacrificium, quod semper offertur in altari, a sacrificio semel oblato in cruce ita, ut una quidem numero sit victima, sed diversa actio sacrificata. Unde quando actionem cum actione comparant, aiunt mortem Christi et immolationem, intellectu hoc nomine de reali vitae destructione, in Eucharistia esse mysticam, et imaginem mortis ac immolationis, quae facta est in cruce (cf. supra p. 142. 143. et Bellarmin. l. V. c. 15. S. « Alter modus exponendi »). « In hac veritate qua sumus (comparate ad umbras veteris testamenti), unus *pro omnibus mortuus est*, et idem per singulas Ecclesiarum domos in mysterio panis et vini *reficit immolatus*, vivificat creditus, consecrantes sanctificat consecratus... voluit animas pretioso sanguine suo semper sanctificari *per imaginem propriae passionis*, et ideo discipulis fidelibus mandat, quos primos et Ecclesiae suae constituit sacerdotes, ut indesinenter ista vitae aeternae mysteria exercerent, quae necesse est a cunctis sacerdotibus per singulas orbis terrae Ecclesias celebrari » Gaudent. Brix. serm. 2. in Exod. ad neophyt. et alii multi. Cf. Conc. Trid. sess. XXII. cap. 2. 7°. Denique quod de ratione propitiatoria huius sacrificii in omnibus liturgiis exercite simul et dogmaticè proponi diximus, id ipsum continetur in reliquis ss. Patrum documentis, de qua tamen re seorsum postea agemus. Interim videsis Bellarmin. l. V. c. 19; l. VI. cc. 2. 3. 7.

I. Increpatio in hac prima parte unice dirigitur ad sacerdotes leviticos: « ad vos, o sacerdotes, qui despiciatis nomen meum! » Versatur autem ea tota circa neglectum imo etiam contemptum in offerendis victimis: « offertis super altare meum panem pollutum... si offeratis caecum ad immolandum... si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? » Sermo est igitur in tota illa increpatione de liturgia et cultu externo sacrificiorum. Unde expectatur, ut conclusio respondeat antecedenti reprehensioni, et proinde etiam in illa de cultu divino agatur. Quod revera ita esse, verba ipsa demonstrant. « Non est mihi voluntas in

Nyssenus, Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus), quod contra eos etiam notandum, qui actionem sacrificam constituunt in communione sacerdotis.

THESIS X.

Postremo distinguunt sacrificium, quod semper offertur in altari, a sacrificio semel oblato in cruce ita, ut una quidem numero sit victima, sed diversa actio sacrificata.

Veritas sacrificii Eucharistiae demonstratur ex eius promissione Mal. I. 11.

« Apostolica haec traditio perpetuo et universali consensu custodita » tamquam uberius explicatio cohaeret cum doctrina in ipsis Scripturis consignata. Huc pertinent primum oracula prophetarum et nominatim vaticinium Malachiae I. 11. (coll. III. 3; Is. LXXVI. 21.) quo 1°. promittitur nova oeconomia, et in ea cultus Dei futurus, universalis in oppositione ad cultum Mosaicum particularem; unde 2°. cultus novus promittitur *externus*, isque in omni loco peragendus *vere ac proprie dicto sacrificio*, quod succedat sacrificiis Aaronicis; 3°. quia igitur non genus sacrificiorum reprobatur, sed species immutata (Iren. II. IV. 18.), differentia inter sacrificia abolenda et sacrificium promissum describitur iis characteribus, qui inrumentum sacrificium Eucharistiae ibi praenuntiatum esse clare demonstrant.

Ecclesiae suae constituit sacerdotes, ut indesinenter ista vitae aeternae mysteria exercerent, quae necesse est a cunctis sacerdotibus per singulas orbis terrae Ecclesias celebrari » Gaudent. Brix. serm. 2. in Exod. ad neophyt. et alii multi. Cf. Conc. Trid. sess. XXII. cap. 2. 7°. Denique quod de ratione propitiatoria huius sacrificii in omnibus liturgiis exercite simul et dogmaticè proponi diximus, id ipsum continetur in reliquis ss. Patrum documentis, de qua tamen re seorsum postea agemus. Interim videsis Bellarmin. l. V. c. 19; l. VI. cc. 2. 3. 7.

I. Increpatio in hac prima parte unice dirigitur ad sacerdotes leviticos: « ad vos, o sacerdotes, qui despiciatis nomen meum! » Versatur autem ea tota circa neglectum imo etiam contemptum in offerendis victimis: « offertis super altare meum panem pollutum... si offeratis caecum ad immolandum... si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? » Sermo est igitur in tota illa increpatione de liturgia et cultu externo sacrificiorum. Unde expectatur, ut conclusio respondeat antecedenti reprehensioni, et proinde etiam in illa de cultu divino agatur. Quod revera ita esse, verba ipsa demonstrant. « Non est mihi voluntas in